

Маляренко Т. І. Урок церковного дзвону (*виховна година духовного спілкування для учнів 6-х класів*) / Теоретичні та практичні засади діяльності класного керівника 6-го класу. Науково-методична збірка. / упорядник О. І. Чешенко. – Одеса, 2014. – 552 с. – С. 307-327.

Тетяна Іванівна МАЛЯРЕНКО,

заступник директора з виховної роботи Вилківського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – ліцей» Кілійського району Одеської області, вчитель музики та співів, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист, член обласного клубу «Творчість» творчо працюючих заступників директорів навчальних закладів з виховної роботи при Одеському обласному інституті удосконалення вчителів

Урок церковного дзвону
(виховна година духовного спілкування
для учнів 6-х класів)

Мета: Виховувати в учнів почуття патріотизму, любові до своєї історії, повагу до традицій українського народу, шанування дзвонів як символу православної країни. Сприяння формуванню знань про дзвони, дзвоніння, ознайомити з історією виникнення дзвонів, їх значенням в житті людини. Розкрити секрети церковного дзвону. Сприяти розвитку творчого мислення, культури спілкування, культури слухання, почуття ритму.

Попередня підготовка:

- ✓ пошукова робота творчих груп учнів з питань історії виникнення дзвонів та дзвоніння, про вплив передзвонів на організм людини;
- ✓ фотографування дзвіниць та дзвонів Бессарабського краю;
- ✓ підготовка слухачів школи дзвонарського мистецтва до виступу;
- ✓ підготовка відеопрезентації про історію виникнення дзвонів та дзвоніння, про вплив передзвонів на організм людини;
- ✓ підготовка виставки – колекцій дзвонів;
- ✓ підготовка фотовиставок:
 - ▶ дзвіниць та дзвонів нашого регіону;
 - ▶ про фестиваль дзвонарського мистецтва «Благовіст Волині» (м. Луцьк);
 - ▶ про участь у IV Міжнародному фестивалі дзвонарського мистецтва «Диканські передзвони» на Полтавщині.

Обладнання: мультимедійні засоби, мультимедійні презентації, аркуші із текстами, заготовки листівок, таблиця «Мої асоціації», виставка – колекцій дзвонів, фотовиставка: дзвіниць та дзвонів нашого регіону, про ХІХ фестиваль дзвонарського мистецтва на Волині «Благовіст Волині» (м. Луцьк), про ІV Міжнародний фестиваль дзвонарського мистецтва – «Диканьські передзвони», дзвонниця (переносна).

Форма проведення: година духовного спілкування, засідання наукової ради, круглий стіл, інтерактивні вправи.

Запрошені: учнів 6-х класів, вчитель історії, ліцеїсти, старшокласники, директор туристичної фірми «Вилкове-тур» Раховський В. Т. – керівник проекту «Монастирське подвір'я», засновник школи дзвонарського мистецтва у м. Вилкове, дзвонарі храмів міста Вилкове, слухачі школи дзвонарського мистецтва.

Ролі: старшокласники – науковці, старшокласники – вчені: фізик, медик, хімік, біолог і екстрасенс, учні – туристи.

ПЕРЕБІГ ГОДИНИ ДУХОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Організаційний момент.

Вступне слово класного керівника: Одного разу коли я проходила біля храму Різдва Богородиці у нашому місті до мене підійшов немолодий чоловік і попросив записати на аркуші паперу невеличкий вірш.

Слайд 1. Тема уроку «Урок церковного дзвону».

Класний керівник: *Читає вірш.*

С утра звонят колокола,
И люди в церковь потянулись,
Они для разных дел проснулись,
Кто для добра, а кто для зла.
Я в храм вошел как в торжество,
Остановившись у порога,
Вот в этом наше естество,
Где нерушима вера в Бога.

Це був наш місцевий поет **Олександр Ткаченко**. Тоді я ще не розуміла, що через декілька років зміст цього вірша буде мати для мене велике значення у моєму житті, асоціювати дуже цікаве та захопливе **моє хобі – історія виникнення дзвонів та дзвоніння**.

Слухання передзвонів.

Звучить передзвін у виконанні дзвонарів храмів міста Вилкове та слухачів школи дзвонарського мистецтва.

Вправа: Асоціація із словом «Дзвіночок»

Класний керівник: А які асоціації виникають у вас зі словом «дзвіночок»? *Відповіді учнів.*

Слайд 2. «Картинки-асоціації зі словом дзвіночок».

Дзвіночок ... Дивно музичне, поетичне слово. У цьому слові поєднуються поняття театральної прем'єри, вдалої риболовлі, свята шкільного дзвоника, скоморошної потіхи, ямщицького молодецтво, мовчазної блакитної квітки. Майже в кожній сім'ї зберігаються сувенірні дзвіночки з металу, глини, скла. Іноді вони складають цілі колекції. У народі кажуть:

- «Хто дзвін купить, той щасливий буде»;
- «Кого люблю, того й дарую ...».

Вправа: Асоціація із словом «Дзвони»

Класний керівник: А які асоціації у вас виникають із словом «дзвони»?

Завдання: Зал умовно ми поділимо на дві команди, кожна з яких буде пропонувати асоціації зі словом дзвони: «Позитивні емоції», «Негативні емоції».

Асоціації із словом «Дзвони»	
<i>Позитивні емоції</i>	<i>Негативні емоції</i>
❖ Свято	✓ Набат
❖ Пасха	✓ Дзвони Чорнобиля
❖ Неділя	✓ Пожежа
❖ =====	✓ =====

Відповіді учнів.

Класний керівник:

- ✓ Чому саме так виходить, що дзвони викликають різні емоції?
 - ✓ Як дзвони впливають на людину?
- На ці та інші питання сьогодні ми будемо шукати відповіді.

Для того, щоб ясніше визначити мету нашого заходу я пропоную вам звернутися до «Драбинки пізнання».

Слайд 3. Схеми «Драбинка пізнання».

Драбинка пізнання

Скоро дізнаюся ✓ Секрети церковного дзвону ✓ =====	
Я сьогодні дізнаюся ✓ Історію виникнення, особливе значення дзвонів ✓ =====	
Я знаю ✓ Дзвін ✓ =====	

Відповіді учнів.

Учень читає вірш Рабіндранат Тагор в перекладі М. Бажана:

Церковні дзвони голосно лунали,
Вславляючи господню милосердість,
І діти грали на руках у ньки,
І в пишній пісні їхнього поета
Складалась шана цноті і красі.

Класний керівник: Коли спалахнула блискавка в небі і пролунав гуркіт грому, вселяючи жах у серце первісної людини, вона стала усвідомлювати безмежну силу, яка чітко проявляється в звуці і вогні. Саме в цей момент, повний рішучості протистояти лякаючим звукам, він, можливо, схопив свою палицю і вдарив по каменю. Цим жестом і був створений «перший дзвін».

Пролунав звук, який висловлював могутність людини, його готовність протидіяти злим силам і разом з тим – віру в заступництво добрих сил: адже страх завжди супроводжує надія на краще. Так предмети, за допомогою яких можна було виробляти шум, – будь то камінь, раковина, бубон або що-небудь інше – набували охоронне і магічне значення, ставали атрибутами первісних вірувань.

ЗАСІДАННЯ НАУКОВОЇ РАДИ «ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ДЗВОНІВ»

Класний керівник: А зараз, шановні гості, запрошуємо вас відвідати засідання наукової ради учнів нашого НВК, які досліджували історію виникнення дзвонів. Дозвольте познайомити вас з науковими дослідженнями відомих українських науковців і дослідників історії виникнення дзвонів, це: Володимир Рожко, Галина Марчук, Роман Захарченко, Богдан Кондратюк, Сергій Сукач.

До круглого столу запрошуються старшокласники та ліцеїсти НВК.

Старшокласник 1-й: Шановні колеги, досліджуючи історію виникнення дзвонів, з'ясувалося, що вони існують вже сорок століть історії ... А може бути і більше: вважають, що **дзвіночки - гремки** з дерева і висушених плодів існували вже в епоху неоліту!

Старшокласник 2-й: Що ж стосується **бронзових дзвонів**, то їх історія почалася з маленького дзвіночка. Саме він є в дзвоновому сімействі є «старшим братом».

До цих пір немає єдиної думки щодо його батьківщини і віку. Дзвіночок та бубонець були виявлені в побуті багатьох народів: китайців, євреїв, скіфів, єгиптян, етрусків, греків.

Слайд 4. Фото «Бронзові дзвони та бубонці».

А бронзове лиття існувало з IV тисячоліття до н.е. на території південного Ірану, Туреччини, Месопотамії та Єгипту.

Старшокласник 3-й: А ось **скіфські дзвіночки** відрізняє витягнута форма. Скіфи населяли Причорномор'я, узбережжя Дону, Дніпра та Дунаю в VII-III століттях до н.е. Це були кочові племена, які переміщувалися на схід через Кавказ до Передньої Азії і на захід до Середньої Європи. Скіфи використовували, дзвіночки, як обереги для людей і тварин, а так само як прикраси.

Слайд 5. Фото «Скіфські дзвіночки».

У Древній Греції освоїли лиття дзвіночків пізніше VII століття до н. е. У стародавніх греків вони пов'язані з оракулом у Додоні, невеликі дзвони вивішували на міських стінах і дзвонили в них при похоронах. У 323 році до н.е. похоронну колісницю Олександра Великого прикрашали золоті дзвіночки. Крім литих, на території Греції археологами були виявлені **теракотові дзвіночки** дуже майстерної роботи.

Слайд 6. Фото «Теракотові дзвіночки».

Судить самі: такий дзвіночок цілком міг би прикрасити будь-яку виставку сучасного мистецтва.

- **Які функції виконували древні дзвіночки?**

Старшокласник 1-й: Основними функціями древніх дзвіночків були:

Слайд 7. «Функції древніх дзвіночків».

✓ **Сигнальна функція** (у Древньому Римі, наприклад, їх звук сповіщав про відкриття ринків і лазень, про страти і поливанні вулиць в полуденну спеку, їх дзвоном закликали слуг і будили рабів, розмічали день солдатів);

✓ **Культова функція** (до часу виникнення християнської релігії дзвіночки і бубонці знайшли своє застосування майже у всіх дотеперішніх релігіях);

✓ **Магічна функція** (в основному, як оберіг для худоби, але, крім того, відомо, що давньогрецькі солдати обробляли дзвіночками щити, давньоєгипетські жерці прив'язували їх до щиколоток, юдейські первосвященики прикрашали дзвіночками подоли одягів, стародавні римляни кляли їх в труни до небіжчиків).

Старшокласник 2-й: Дзвін з давніх часів сприймався як глас Божий. Не випадково язичники – люди, які не вірять в Єдиного Бога – Творця, а поклоняються явищам природи як Богам: сонцю, місяцю, дереву, воді, вітру, вогню ..., чуючи дзвін говорили:

– «Це голос християнського Бога чути».

- **А як виготовляли ранні християнські дзвони Європи?**

Слайд 8. Фото «Ранні християнські дзвони Європи».

Старшокласник 3-й: Ранні християнські дзвони Європи були клепанями з листів заліза. Найбільше їх збереглося до теперішнього часу на території Ірландії та Шотландії, найбільш відомий з них – дзвін Святого Патріка V століття з Національного музею Ірландії в Дубліні. Перше застосування дзвонів для християнського богослужіння легенда приписує Святому Паплину, єпископу Ноланському (353 - 431 рр.), в церковний обряд дзвін ввів папа Сабініан (час його понтифікату 604-606 рр.).

Слайд 9. Фото «Зображення св. Павліна Милостивого».

Старшокласник 1-й: *Розповідає легенду.*

Легенда

Одного разу літнім вечором святий Павлін (Понтій Мерон Павлін Милостивий, єпископ Ноланський, 353- 431 рр.) повертався в Нолу з огляду єпархії. Він був втомлений і сумний – багато байдужості, багато невіри в істинного Бога зустрів він серед своєї пастви, багато відступилися від істинної віри. О, якби Сам Господь кликав до цієї темної землі гласом понад!

Помітивши невисокий пагорб, порослий дзвіночками, єпископ приліг на нього відпочити. Смежив повіки, і сон вже обгорнув було його ... І раптом заколихались під легким вітром чарівні квіти. І бачиться єпископу, як світлі янголи сходять з хмар, збираються на схилах пагорба, розгойдують дзвіночки за тонкі стеблини, і ті видають ніжні срібні звуки, солодкі, як ангельський спів.

Прокинувшись, святий Павлін поспішив в Нолу, негайно з'явився до сусіда – мідника і замовив йому велику бронзову копію польової квітки. Через кілька днів замовлення було виконано. Задоволений єпископ схопив молоток і з розмаху стукнув їм о пліч вперше відлитого дзвона ... Дзвін повнозвучний і приємний, як голос Божий, пролунав окрест.

- **Як дзвонарство розвивалося на Заході?**

Слайд 10. Фото «Храми Риму та Орлеану у VII столітті».

Старшокласник 2-й: Історичні пам'ятки Заходу згадують про дзвони лише в VII столітті при храмах у Римі та Орлеані. У VII ст. дзвони були поширені вже по всій Європі завдяки старанням Карла Великого, а Папа Іван XIV встановив звичай «хрещення» дзвонів, під час якого дзвоніві давалося ім'я одного зі святих, а «охрещений» дзвін мав чудесну силу відганяти злих духів, знімати недугу. У Женеві зберігся давній великий дзвін з написом: «Відганяю чуму, віддаляю демонів».

- **А коли дзвони вперше з'явилися на Сході?**

Слайд 11. Фото «Зображення Василя I Македонянина».

Старшокласник 3-й: На православному Сході дзвони вперше з'явилися в IX столітті за імператора Василя I Македонянина, але широкого розповсюдження при храмах дістали лише після захоплення Константинополю хрестоносцями в 1204 році

А коли дзвони поширилися на територію України?

Слайд 12. «Хронологічна таблиця поширення дзвонів на Україні».

Старшокласник 1-й: Перші писемні згадки про наявність дзвонів у храмах Божих Святої України – Русі знаходимо вже

988 році, але на Волині, зокрема у місті Володимирі, вони були в церквах ще до всеукраїнського хрещення Володимиром Великим. Про певний рівень поширення дзвонів на українських землях можна говорити приблизно від другої половини XI століття, їх походження на думку істориків – Західна Європа. Перша літописна згадка про дзвони на Русі датована 1066 роком.

На теренах Київської Русі церковні дзвони з'являються після прийняття християнства великим князем Володимиром. У руїнах київської Десятинної церкви, сплюндрованої татарами у 1240 року, були знайдені два півметрових дзвони, що датуються початком XI століття. Скоріше всього, це були трофеї, вивезені після здобуття Херсонеса. Також згадуються дзвони у храмах Новгород (XI століття), Полоцька, Новгород-Сіверського і Володимира-Волинського (кінець XII століття).

Старшокласник 2-й: Про переспів дзвонів у Святій Софії до утренньої в квітні 1185 року в час походу князя Ігоря на половців знаходимо в літературній пам'ятці українського походження «Слово про Ігорів похід»: «Йому в Полоцьку рано дзвонили дзвони утренню в святій Софії, а він у Києві дзвін чув» [10].

Благовіст волинських дзвонів сповіщає нам під датою 1237 року «Літопис руський» такими словами: «І дзвони Данило приніс з Києва, а інші тут вилив» [2].

В літописах згадуються також майстри дзвонів справи Суздаля та Києва. Найстаріший дзвін, що зберігся до наших часів, було знайдено під час розкопок 1906 році у Києві на Подолі. Найстаршою пам'яткою, яка збереглася до наших днів – Святоюрський дзвін, відлитий у Львові 1341 році.

- ***А як сприймали дзвони у середньовічному суспільстві?***

Старшокласник 3-й: Охрещені й освячені церквою, дзвони сприймалися як жива істота зі своїм іменем, голосом і долею. У середньовічному суспільстві вони звучали набагато частіше й відігравали значно більшу роль ніж у наші дні. Люди цієї доби вважали звуки церковного дзвону – «гласом Божим, християнським». Простір, де його чути, це культурний, впорядкований світ, який знаходиться під захистом Бога і навпаки – простір без звучання дзвону - невпорядкований, відданий на відкуп мерцям і «нечистій силі». По звуках дзвона можна було визначити, що відбувається у місті:

☞ **Благовіст** (тобто благая, радісна звістка, дзвін у один дзвін) закликав до церкви на богослужіння,

☞ **Дзвоніння** (дзвін у всі дзвони) сповіщав про великі свята, по особливому урочисто дзвонили до приїзду високопоставлених осіб – царя, патріарха, членів царської сім'ї, весело звучали весільні дзвони і як плач за померлим сприймався похоронний дзвін.

У Великдень на знак особливої величчї Свята, переддзвін тривав весь день. Великодній дзвін називають **Червоним дзвоном**.

Існував звичай: у Великодній тиждень, тобто цілий тиждень після Великодня, яка називається Світла седмиця, на дзвіницю допускали будь-якого охочого. Навіть приказку таку склав народ: «У Світлу седмицю хто не дзвонар?»).

Класний керівник: Українська земля багато століть страждала від війн.

- **Що в той час було зі дзвонами?**

Старшокласник 1-й: Дзвони завжди виступали як цінна військова здобич. Вони були військовими трофеями в княжу добу, в Першу і Другу світову війни.

Слайд 13. «Цитування з літопису руського».

Наприклад: як воєнні трофеї були дзвони з Київських храмів вивезені 1169 року Андрієм Боголюбським під час московського погрому Києва: «... і взяли вони майна безліч, і церкви оголили од ікон, і книг і риз, дзвони познімали всі ці смоляни, суздальці» [Літопис руський. – С. 295].

Історія знає чимало випадків, коли під час воєн завойовники вивозили в полон церковний дзвін, але полонені дзвони в неволі змовкали. Так російський князь Олександр Суздальський підкорив місто Володимир і взяв у полон соборний дзвін. Привіз дзвін у Суздаль, підняли його на дзвіницю, а він мовчить! Як не старалися дзвонарі не змогли добитися ні звуку. Злякався князь і повернув дзвін у Володимир. Повернувшись на колишнє місце «полонений» задзвонив також прекрасно, як і раніше.

- **Якими подіями ознаменувалося ХХ сторіччя в історії дзвонів?**

Вчитель історії: Після Жовтневої революції 1917 року в СРСР дзвони зазнали безпрецедентних в світовій історії переслідувань з ідеологічних та економічних мотивів. Церковний дзвін був заборонений, а, починаючи з 1930 року, з початком діяльності так званої «Спілки воєвничих безбожників» дзвони масово знищувались

та переплавлялись для потреб металургії. Так, найбільший серед дзвонів Софійського собору у Києві вагою у 13 тонн називався Рафаїлом на честь митрополита Рафаїла Заборовського. Він був відлитий у 1733 році й служив два століття до 1930-х років, коли за наказом більшовицької влади був скинутий і відвезений на переплавку.

Друга світова війна додала в сумний список втрачених, нові дзвоніві жертви.

Слайд 14. Фото «Кладовище дзвонів».

Класний керівник: *Що стало поворотним пунктом у відродженні релігійного життя в Україні?*

Слайд 15. «Святкування тисячоліття Хрещення Русі».

Старшокласник 2-й: Святкування 1988 році, присвячені тисячоліттю християнства на Русі, стали поворотним пунктом у відродженні релігійного життя в Україні. З цього періоду розпочинається й новий виток історії забутого мистецтва – виготовлення дзвонів. Їх підняття на дзвіницю й освячення сьогодні відбувається у багатьох селах і містах.

Залишаючись необхідним атрибутом церковної служби, дзвони в наші дні виконують також важливу культурно-естетичну функцію.

В Україні, влаштовують фестивалі дзвонарського мистецтва, де виступають ансамблі дзвонарів з різних церков і монастирів.

Запитання учнів до вчених – старшокласників та ліцеїстів НВК.

Класний керівник: Дякую вченим за вашу плідну працю та дуже цікаві розповіді про дослідження історії виникнення дзвонів.

А ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ?

Класний керівник: І до вашої уваги нова рубрика «А чи знаєте ви?».

Довідка. Дзвін ще називають **кампаном**. Існує думка, що це слово походить або від назви римської провінції Кампанія, де видобувалась найкраща мідь для дзвонів, або від греко-латинської назви поля – «кампі» і польової квітки «кампанула».

Щодо походження слов'янського слова «колокол», то тут існує декілька думок. Одні стверджують, що назва «колокол» пішла від давньоруського слова «коло». Інші – що вона утворилася із сполучення слів «кол-о-кол», тобто від удару одного кола об інший, при цьому розуміючи під цим давні біла і клепала. Нарешті, у

відповідності до більш пізніх згадок, слово «колокол» проводять від давньогрецького «калкул», що також означає клепало або било.

Класний керівник: Атрибутом якого свята за народним календарем є дзвіночок?

Відповіді учнів.

Перегляд відеокліпу дитячої колядки «Дзвоном колядки».

ШКОЛА ДЗВОНАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Класний керівник: Подивіться, до нас поспішає група туристів. Їх очі світяться, а уста поспішають поділитися з нами враженнями від побаченого та почутого.

Входить група туристів.

Добрий день, шановні туристи, нам цікаво буде дізнатися про результати вашої подорожі по православній Україні.

Слайд 16. Фотоколаж «Подорож православною Україною».

Учень 1-й: Добридень шановні слухачі! Ми подорожували по православній Україні і, насамперед, нас зацікавили **фестивалі дзвонарського мистецтва**. З цією метою 24 серпня ми поїхали до чудового міста на Волині – Луцьк і відвідали фестиваль дзвонарського мистецтва «Благовіст Волині» у замку Люберта.

Слайд 17. «Фото Г. І. Марчук».

Учень 2-й: Там же ми познайомилися з сучасним науковцем, співробітником Луцького історико-культурного заповідника «Старе місто» Галиною Іванівною Марчук, яка разом з колегами ініціювала відкриття у замку Люберта єдиного на Україні **Музею дзвонів**. Марчук Г. І. є головою Волинської обласної організації товариства охорони пам'яток історії та культури, волинською дзвонаркою, засновником школи дзвонарів.

ФЕСТИВАЛЬ ДЗВОНАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА «БЛАГОВІСТ ВОЛИНІ»

Відеорепортаж – інтерв'ю з Г. І. Марчук:

– Галино Іванівно! В цьому році відбувся ХІХ фестиваль дзвонарського мистецтва «Благовіст Волині» на Волині.

– *А з чим пов'язане зародження цієї мистецької традиції?*

Марчук Г. І.: Варто зазначити, що місто славиться своїм замком, який, до речі, зображений на 200 гривневій купюрі, замком Люберта. А Луцький замок - один із найбільших і найдавніших в

Україні, справжня перлина Волині. Тут уже двадцять років існує єдиний в Україні Музей дзвонів.

З відкриттям у замку Любарта у 1992 році музею дзвонів і пов'язане зародження традиції проведення свят дзвонарського мистецтва «Благовіст Волині». Найкращі майстри краю та гості демонструють тут своє вміння гри на дзвонах. Починаючи з 1992 року вже проведено 19 таких фестивалів.

– В який час проводяться такі фестивалі?

Марчук Г. І.: Спочатку фестивалі традиційно відбувалися другого великоднього дня. Потім, оскільки більшість учасників «Благовісту» задіяні в пасхальних богослужіннях, довелося перенести свято на іншу пору і присвятити святкуванню дня заснування міста Луцьк – 25 серпня.

– І хто бере участь у ваших фестивалях?

Марчук Г. І.: З благословення митрополита Луцького і Волинського Нифонта у фестивалі брали участь насельниці Свято-Троїцького Старосільського жіночого монастиря, священники єпархії та студенти Волинської духовної семінарії. До фестивалю долучилися й представники інших єпархій і монастирів Української православної церкви. В цьому році це 23-и учасника.

Класний керівник: Дякуємо, Галино Іванівна, за вашу благородну справу – проведення свят дзвонарського мистецтва, за ваш вагомий внесок у відродження духовності українського народу.

«ДИКАНЬСЬКІ ПЕРЕДЗВОНИ» НА ПОЛТАВЩИНІ

Слайд 18. «Фотоколаж Міжнародного фестивалю «Диканьські передзвони».

Класний керівник: А далі наша подорож тривала до Полтавщини, яка і сьогодні є культурним центром нашої країни. І саме там ми відвідали IV Міжнародний фестиваль дзвонарського мистецтва – «Диканьські передзвони».

Група туристів:

Учень 1-й: Тепер Диканька нам відома не тільки завдяки Пушкіну, який оспівував у поемі «Полтава» віковічні дуби цього міста, і сьогодні цим деревам – пам'яткам природи вчені нараховують більш ніж по 800 років, не тільки за Гоголівським твором «Вечори на хуторі близь Диканьки», а і своїми дзвонами.

Учень 2-й: Фестиваль «Диканські передзвони» зібрав 1 вересня 26 учасників та понад декілька сотень гостей у Диканьці на Полтавщині в Свято-Миколаївській церкві.

Учень 3-й: Фестиваль, на якому дзвонарі з України, Росії, Білорусії демонстрували дзвонарську майстерність проходив у кілька етапів. Перша частина фесту проходила 31 серпня у селі Великі Будища, а основна частина – у Диканьці.

Класний керівник: Дякуємо нашим гостям за цікаву розповідь.

ШКОЛА ДЗВОНАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА У МІСТІ ВИЛКОВЕ

Класний керівник: Шановні діти! Наше місто Вилкове сьогодні ще не славиться проведенням фестивалів, але у нас теж багата історія, православні традиції.

*Демонстрація фільму про проведення православних свят
у храмах м. Вилкове.*

У нашому місті проживають православні українці – потомки запорізьких козаків та етноконфесійна група росіян-старообрядців, які пронесли крізь віки своє генетичне коріння і традиції, що жевріють багатством старовини.

Сьогодні ми можемо радіти, що відродження духовності в нашому краї продовжується. Завдяки зусиллям туристичної фірми «Вилкове-тур» реалізується **проект «Монастирське подвір'я»** на честь монастиря святого Петра та Павла, який в середині ХІХ сторіччя існував на острові Піщаний на річці Дунай. У рамках цього проекту зусиллями Раховського В. Т., генерального директора туристичної фірми «Вилкове-тур» відкрилася **школа дзвонарського мистецтва**, в якій наші школярі зможуть оволодівати секретами дзвонарської справи.

До слова запрошуємо засновника школи дзвонарського мистецтва у місті Вилкове – Володимира Тимофійовича Раховського.

Інтерв'ю з В. Г. Раховським

- Як виникла ідея проекту «Монастирське подвір'я»?
- З чим пов'язано створення школи дзвонарського мистецтва у м. Вилкове? Як вона діє?
- Чи можемо ми проводити свята дзвонарського мистецтва у м. Вилкове?

Виступ Раховського В. Т. Запитання учнів.

Раховський В. Т. До вашої уваги перші наробки слухачів школи дзвонарського мистецтва, які роблять свої перші кроки до вершин дзвонарської майстерності.

Звучить передзвін у виконанні слухачів школи дзвонарського мистецтва.

Класний керівник: Ми дуже раді зародженню школи дзвонарського мистецтва. Дякуємо Володимиру Тимофійовичу за Вашу працю у реалізації проекту «Монастирське подвір'я», створення школи дзвонарського мистецтва у нашому місті. Особлива подяка нашим учням школи дзвонарського мистецтва за чудовий передзвін, бажаємо вам успіхів в оволодінні секретами дзвонивої справи та стати знаними дзвонарями і дзвонарками, нести людям благі вісті.

А ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ?

Класний керівник: І до вашої уваги знову рубрика «А чи знаєте ви?».

Дзвонарі храмів м. Вилкове: У церкві розрізняють чотири канонічних види дзвону: *благовіст, перебір, передзвін і дзвоніння*.

□ **Благовіст** – один з найбільш стародавніх дзвонів Православної Церкви і називається так тому, що несе Благу, радісну звістку про початок Богослужіння. Цей дзвін також оповіщає про здійснення таїнства євхаристії на Літургії і про читання Євангелія в інших службах. Благовіст може звучати як самостійно, так і у складі інших дзвонів.

□ **Перебір** – або поховальний (поховальний, дротяний) дзвін виражає смуток і скорботу про покійних і складається з двох частин: безпосередньо канонічної (перебору як такого) і вільного (дзвоніння).

□ **Передзвін** – складніший в порівнянні з благовістом і перебором. Він складається також з двох частин: канонічної (тобто самого передзвону) та вільної (дзвоніння). Класично передзвін є дзвін по черзі в кожен дзвін (поодиноці або кілька разів в кожен), починаючи з більшого і до найменшого (іноді з ударом «у вся»), і так повторюють багато раз.

□ **Дзвоніння** – найскладніший в порівнянні з іншими канонічними дзвонами, але і є найяскравішим в музичному відношенні виразом дзвону, оскільки дзвоніння по своїй формі не обмежене церковними статутами і тому різне як по складу використовуваних дзвонів, так і має різноманітну форму виконання, ритм, фактуру і інструментування.

Слухання фрагментів дзвонів: благовіст, перебір, передзвін і дзвоніння.

Звучать фрагменти передзвону у виконанні дзвонарів храмів міста Вилкове та слухачів школи дзвонарського мистецтва.

КРУГЛИЙ СТІЛ

«ВПЛИВ ДЗВОНІВ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ»

За круглим столом старшокласники - представники різних спеціальностей: фізик, медик, екстрасенс, біолог, хімік.

Класний керівник: Шановні учасники, подальшу роботу нашого заходу продовжують представники різних спеціальностей: фізики, медики, хіміки, біологи і, навіть, екстрасенси, які зібралися за круглим столом з **метою з'ясування впливу дзвонів на організм людини.**

Просимо до слова шановних фізиків.

Старшокласник 1-й – фізик: Дякую за довіру і хочу почати нашу розмову з праці відомого геофізика П. Кірієнко, яка багато років трудилася в лабораторії об'єднання «Кіровгеологія», досліджувала не лише коливання різних ділянок землі, але вивчала властивості вібрації церковних дзвонів. І вона з'ясувала, що дзвін – це генератор енергії. Він випромінює велику кількість резонансних ультразвукових хвиль, які проникають у внутрішню структуру організму людини, поліпшують формулу крові й роботу судин. У результаті в людей виробляється гормон, який **зміцнює імунну систему.**

Також відмічено, що **вібрація, яку народжує дзвін**, очищує навколишній простір від хвороботворних мікробів. Молекулярні структури вірусів грипу, чуми, скарлатини, кору, тифу, холери згортаються й перетворюються на кристалики. Відбувається справжня **стерилізація повітря.**

Відомі й наступні **факти**, що *низькі звуки дзвону* заспокійливо діють на **нервову систему людини**, а *високі*, навпаки, підбадьорюють.

А на користь того, що дзвін пробуджує приховані резерви організму і допомагає налаштуватися на молитовний лад, свідчать досліди, проведені в Каліфорнійському університеті. Там з'ясували, що при низьких ритмічних звуках частотою в 110 герц **активність мозку** тимчасово зміщувалася з лівої в праву частку, яка відповідає за **творчість.**

Що стосується церковного дзвону, то з'ясувалося, що дзвін випромінює величезну кількість резонансної ультразвукової радіації,

яка **фізично і духовно очищає простір**. Творець створив для нас з вами в межах біосфери звукоферу. Щоб її посилити, наші предки використовували дзвін, бо звук був **цілительним** для кожної живої клітини.

Наука біоакустики встановила, що **скелет** кожної людини являє собою особливим чином **налаштовану антену**, причому:

- ✓ чоловічий скелет «звучить» у тональності **до-дієз**,
- ✓ жіночий скелет «звучить» у тональності **соль-бемоль**.

Якщо дзвони налаштувати в цих же тональностях, то при їх дзвоні людина отримує те, що називається **Божою благодаттю**. Саме за таким енергетичним підживленням душі і ходили наші дідуся і бабусі до церкви. Те ж саме відбувається, коли співає певним чином налаштований **церковний хор**.

Звучить фрагмент співу церковного хору.

Класний керівник:

- **А що з цього приводу можуть повідомити медики?**

Старшокласник 2-й – медик: Дзвін у своїй силі, могутності і красі надзвичайно цілющий для будь-якої людини. Він **лікує душу і тіло**. Він підносить духовно, відновлює та зміцнює фізичне здоров'я. Сприятливому впливу церковного дзвону на людину присвячено багато робіт.

Дивну властивість дзвону довели російські медики: ці звуки здатні зняти біль навіть при найзапущеніших стадіях раку. Доктор медичних наук Андрій Гнезділов, засновник першого в Росії **хоспісу**, провів серію унікальних експериментів. У палату до онкологічних хворих він приніс металеві пластини. Такими ж за формою були «били», які в давнину використовували в монастирях. Вони були різного розміру, щоб кожен пацієнт міг підібрати тональність під себе. Результат вийшов приголомшливий – у третини людей пройшов больовий синдром, який не могли зняти навіть знеболюючі препарати, ще у третини біль стих настільки, що вони легко заснули. Андрій Володимирович вважає, що, можливо, низький звук входить в резонанс з організмом. Невипадково дзвони в старовину використовували як лікувальний засіб, тоді вважалось, що їх **дзвін рятуює навіть від епідемії**.

Швидше за все, дзвін, немов камертон, дає можливість людині налаштуватися на здоров'я, тим самим **підвищуючи опірність хворобам**. Можливо, піймавши потрібну еталонну частоту, організм сам починає витягувати себе із хвороби.

Є у професора А. В. Гнезділова, крім цієї гіпотези, і інше пояснення цілющої сили дзвонів. Воно полягає в наступному: в християнській традиції вважається, що дзвін **змінює свідомість людини** настільки, що відкриває для його душі дорогу до Бога. І Господь, чуючи сердечну молитву, посилає полегшення! У реабілітації людей після важких стресових ситуацій він також використовує звучання дзвонів. Наприклад, він пропонує людині підійти до дзвіниці і, вибравши один з дзвіночків, «пограти». Людям на душу лягають найрізноманітніші дзвони і ритми – тут кожен вибір індивідуальний. Незалежно від обраного дзвону, у людини через короткий час **зникає стресовий стан, нормалізується тиск, поліпшується самопочуття.**

Помічено, що серед церковного причету дзвонарі живуть довше за всіх. Звичайно, з рахунків не потрібно скидати і регулярну зарядку – дзвонар по кілька разів на день піднімається на дзвіницю! Але головна причина в тому, що він регулярно знаходиться під куполом. Гул там не просто накриває людину, він сприймається не тільки вухами – усім тілом! Виходить щось схоже на звуковий душ, на масаж кожного органу, кожної клітини. Відомі випадки, коли хворі люди, ставши дзвонарями, виліковувалися навіть від раку.

Класний керівник:

- *Шановні екстрасенси, а про які спостереження можете розповісти ви?*

Старшокласник 3-й – екстрасенс: Було виявлено, що молитви на тлі звучання православних дзвонів працюють більш ефективно, псування і темні сутності виганяються швидше, очищення зцілення людини іноді прискорюється в 2-3 рази! Виявляється, дзвін дзвони сприяє більш швидкому розщепленню негативних енергій і більш повного виведення їх з біополя людини. Спостереження ясновидців показали – дзвін дзвони **генерує в просторі виключно позитивні енергії білого і зеленого кольорів!** Тому не дивно, що дзвоном раніше рятувалися навіть від епідемій. Бо будь-яка епідемія – це в духовному плані наступ темних сил (наслідок масованого псування, прокляття, глобальної чорної магії).

Класний керівник:

- *Стало відомим про дослідження впливу дзвонів на віруси, біологи готові нам сьогодні про це розповісти?*

Старшокласник 4-й – біолог: Так. Японці проводили неодноразово дослідження впливу церковного дзвону на віруси.

Вони поміщали в склянку з водою різні типи вірусів і ставили склянку під дзвін. За результатами цих досліджень 90% вірусів після дзвону гинули. Залишалися лише найстійкіші. Тоді негмамовні дослідники спробували виконати те ж саме з записом на компакт-диску. Виявилось, що і перед динаміками магнітофона, відтворюючого дзвін, загинули до 50% вірусів.

А оскільки ми з вами по більшій частині складаємося з води – нічого дивного, що після проходження цих не цілющих вібрацій через організм велика частина вірусів в ньому гине. Тому дзвонарі вкрай рідко страждають саме на простудні захворювання, хоча постійно знаходяться на протягах і вітрах, і в повсякденному житті з вірусами стикаються не менше інших.

Класний керівник: Дехто стверджує, що у склад сплаву дзвону входить срібло.

- *То може саме цей метал бореться з вірусами а не звук дзвонів?*

Старшокласник 5-й – хімік: Якість звуку дзвону у значній мірі залежить від матеріалу, з якого його вироблено, а також від його конструкції. Матеріал дзвона з бронзи має складатися з 78% найкращої червоної міді та 22% найкращого англійського олова. Від кількості олова залежить і зовнішній вигляд дзвону. Олово також має поважний вплив на звук та звучання, оскільки чим його більше, тим ясніший та делікатніший звук.

Шкідливими домішками до сплаву вважаються цинк, свинець і залізо. Цинк дає крихкість і різкий звук, а свинець і залізо зменшує дзвінкість і твердість сплаву.

Традиційна гадка, що додавання срібла сприяє більш довершеному звучанню, у світі докладних досліджень виявилось хибним. В жодному знаменитому дзвоні не засвідчено наявність цього металу, хоча в сучасній літературі зустрічається інформація про додавання до олов'янистої бронзи не лише срібла, а й золота.

Запитання учнів.

Класний керівник: Шановні учасники круглого столу, ми дякуємо за участь у нашому заході. Разом з вами нам вдалося більш багатогранно розкрити вплив звучання дзвонів на організм людини.

Сьогодні ми з'ясували, що дзвони існують майже всю історію людства і за одну годину не можна розкрити всі їх секрети. За цей короткий час, протягом якого ми торкалися цього винаходу людства як **дзвін**, кожен з нас став духовно багатшими, відчув гордість та

повагу до своєї історії, своєї культури, ми разом вчилися шанувати дзвони і робили велику справу – розвивали в собі духовні здібності.

РЕФЛЕКСІЯ

Вправа: Асоціація із словом «Д З В І Н»

Класний керівник: Тож, поглинувши таку велику інформацію про дзвони, ви дізналися багато нового. А тепер з чим асоціюється слово «дзвін»?

Завдання: Закінчити речення «Для мене дзвін – це _____».

Відповіді учнів.

Учні та гості оцінюють важливість отриманих знань для відродження поваги до українських традицій, виховання любові до своєї історії, висловлюють думку про позитивний вплив подібних заходів на формування духовної сфери у підростаючого покоління, що сприяють вихованню юних патріотів України, які вступають у доросле життя у ХХІ столітті.

Заключне слово вчителя:

Шановні учасники години духовного спілкування, колеги, гості! Вважаю, що проведений захід допоміг кожному з Вас зрозуміти **важливість відродження духовних традицій православної України.**

Сьогодні ми дізналися про історію виникнення дзвонів, їх особливе значення, секрети церковного дзвону.

Маю надію, що ви продовжите досліджувати сторінки історії нашого народу, будете берегти та множити знання про дзвони та дзвоніння, станете учасниками фестивалів церковного дзвону «Благовіст Волині», «Диканьські переддзвони» та активними учасниками духовного відродження нашого народу.

А реалізація **проекту «Монастирське подвір'я»** на честь монастиря святого Петра та Павла, заснування школи дзвонарського мистецтва дає надію про **зародження традиції проведення свят дзвонарського мистецтва** у місті Вилкове, на яке ми будемо запрошувати найкращих майстрів дзвонів справи нашого Бессарабського краю та гостей, які будуть демонструвати тут своє вміння гри на дзвонах.

Звучить передзвін у виконанні дзвонарів храмів міста Вилкове та слухачів школи дзвонарського мистецтва.

ПІСЛЯДІЯ ГОДИНИ ДУХОВНОГО СПІЛКУВАННЯ:

- ✎ Продовжити пошукову роботу творчих груп учнів з питань історії виникнення дзвонів та дзвоніння, про вплив передзвонів на організм людини.
- ✎ Продовжити проведення творчими групами учнів дослідницької роботи про дзвони, з питань історії виникнення дзвонів та дзвоніння написання творчих робіт, проектів.
- ✎ Творчою групою учнів, вчителів, батьків поповнити новими фотороботами дзвіниць та дзвонів Бессарабського краю та провести фотовиставки у НВК, у рамках батьківських зборів, загальноміських заходів.
- ✎ Провести благодійну акцію на допомогу _____.
- ✎ Участь учнів у роботі школи дзвонарського мистецтва (за бажанням).
- ✎ Спільно із школою дзвонарського мистецтва підготовка учнів (за бажанням) до участі у фестивалі дзвонарського мистецтва «Благовіст Волині» (м. Луцьк), Міжнародному фестивалі дзвонарського мистецтва «Диканьські передзвони».
- ✎ Підготовка та проведення для молодших школярів гри – подорожі «Подорож у чарівний світ дзвонів».

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Жолтовский П. Н. Колокола в Украине // Колокола. История и современность. - М., 1985.
2. Літопис руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця; відп. ред.. О. В. Мишанич. – Київ, 1989 – 591 с. ISBN 5-308-00052-2.
3. Микола Бажан. Твори у чотирьох томах. Том III. Переклади. К. : Дніпро, 1975. Вперше цей твір було опубліковано на <http://www.ukrlib.com>
4. Милорадович В. Народная медицина в Лубенском уезде Полтавской губернии // Киевская старина. – 1900. – № 3.
5. Михайлова Р. Д. Художня культура Галицько-Волинської Русі. – К., 2007.
6. Огієнко І. Українська церква. – К., 1993.
7. Пухначев Ю.В. Загадки звучащего металла. – М., 1974.

8. Рожко Володимир. Церковні дзвони Волині в IX – XVII ст. // Наша віра. – 2000. П. Ф-ко. З історії церковних дзвонів // Український Православний календар на 1973 рік. Видання Української Православної церкви в США.
9. Слово о полку Ігоревім – Вікіпедія uk.wikipedia.org/.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МАЛЯРЕНКО Тетяна Іванівна, заступник директора з виховної роботи Вилківського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів – ліцей» Кілійського району Одеської області, вчитель музики та співів, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист, член обласного клубу «Творчість» творчо працюючих заступників директорів навчальних закладів з виховної роботи при Одеському обласному інституті удосконалення вчителів. Рішенням експертної комісії «Обласного Ярмарку педагогічних ідей і технологій» (2009) нагороджена **«Авторським свідоцтвом»** у складі шкільної творчої групи. Досвід НВК увійшов до Всеукраїнського банку педагогічних ідей та збірки «1000 + 1 ідея сучасної української школи», **Дипломант** Міжнародної виставки «Сучасна освіта – 2010».